ŠIAULIAI

ŽVALGYMAI ŠIAULIŲ SENAMIESTYJE

Audronė ŠAPAITĖ

2004 m. Šiaulių senamiesčio teritorijoje (A 1738) atlikti archeologiniai žvalgymai Gaisrininkų g. 3b, Varpo g. 25, Tilžės g. 151 ir Vasario 16 g. 62 (77 pav.). Trasų ir pamatų duobių kasimas buvo stebimas, fiksuojamas, renkami radiniai. Ten, kur buvo bent maža tikimybė rasti nejudintą kultūrinį sluoksnį, kasti šurfai.

Į **Gaisrininkų g. 3b** namą buvo tiesiama dujotiekio linija. Namas stovi aukštumoje, į PR pusę nuo jo žemės paviršius leidžiasi terasomis, ant kurių pastatyti nauji daugiabučiai namai. 7 m ilgio trasoje aptikta tik XX a. buitinių šiukšlių. Panašu, kad žemės paviršius šioje vietoje performuotas statant naujus namus.

Dujotiekis tiestas ir į **Varpo g. 25** namą. Iki II Pasaulinio karo šioje vietoje buvo žydų kvartalas. Karo metu jis sugriautas, griuvenos išvežtos, pokaryje pastatyti daugiaaukščiai namai – Varpo g. 25 yra vienas iš jų. Pagal radinius 32,3 m ilgio trasoje kultūrinis sluoksnis datuojamas XX a. Atidengti stambių akmenų pamatai ir raudonų plytų griuvenos greičiausiai yra prieškarinio žydų kvartalo liekanos. Tame pačiame sluoksnyje susimaišiusios ir vėlyvesnių statybų griuvenos.

Dar viena dujotiekio trasa kasta į **Tilžės g. 151** pastatą, prie Šiaulių dramos teatro (Tilžės g. 155), netoli centrinės miesto aikštės. 1997 m. archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų ir 2000 m. archeologinių tyrinėjimų metu maždaug už 20–40 m nuo trasos vietos buvo aptikta plotų su XVI ir XVIII a. kultūriniu sluoksniu. Trasos ilgis – 42 m. Pagal radinius trasos kultūrinis sluoksnis datuojamas XIX–XX a. Archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio trasoje neužfiksuota. Siekiant išsiaiškinti kultūrinio sluoksnio vertę didesniame, nei siekė trasa, gylyje, trečiame trasos metre apmatuotas šurfas 1. Jis iškastas iki 1,7 m gylio. Po griuvenomis 1,15 m gylyje pasiekti XVIII a. datuojami sluoksniai. Aptikta akmenų sankaupa ir taisyklingas duobės kampas greičiausiai yra pastatų liekanos. Tikslesnę jų paskirtį galima nustatyti tik atlikus išsamius tyrimus.

Vasario 16 g. 62 sklype buvo numatyta statyti priestatą prie miesto savivaldybės pastato. Priestatas užima 84 m^2 plotą (7x12 m), orientuotas 30–210° (ŠR–PV) kryptimi lygiagrečiai Vasario 16 g. Jis stulpinės konstrukcijos – perimetru iškastos duobės dešimčiai stulpinių pamatų. Iš PV pusės sklypas ribojasi su plytiniu pastatu (Vasario 16 g. 60), lygiagrečiai jam eina komunikacijų trasos. Sklypo ŠV kraštas šliejasi prie 1979 m. statyto pastato (Vasario 16 g. 62), iš ŠR sklypas atitvertas betonine tvora. PR pusėje yra laisvas plotas, kurį riboja garažai. Seniau šioje vietoje buvo Gaisrininkų g., išeinanti į Vasario 16 g. Bendras sklypo žemės paviršiaus aukštis 1 m žemesnis už žemės paviršių ŠR pusėje, už betoninės tvoros, kur įrengta mašinų stovėjimo aikštelė.

Priestato vietoje, trasų nesuardytame plote iškasti du 1 m^2 dydžio šurfai iki 50 ir 80 cm gylio. Neaptikus archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio, stebėtas pamatinių duobių kasimas. Vienoje iš pamatų duobių buvo archeologinių radinių. Vasario 16 g. 62 priestato sklypo P kampe iškastoje duobėje tarp Vasario

16 g. 60 pastato ir komunikacijų linijos, apie 90 cm pločio ruože, 2,25 m² plote aptiktas supiltinis sluoksnis su XVII–XVIII a. keramikinių ir stiklinių indų šukėmis, koklių fragmentais, gyvulių kaulais. Tarp jų buvo įsimaišę ir XX a. radinių.

Greičiausiai XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis buvo suardytas statant Vasario 16 g. 60 namą ir supiltas dabar statomo priestato P pamatų duobės vietoje. Dar kartą jis perkastas tiesiant komunikacijų liniją. Galima daryti prielaidą, kad Gaisrininkų g., buvusi priestato sklypo vietoje, buvo čia ir XVII a., todėl ten senų pastatų pėdsakų neaptikta. Namai stovėjo palei gatvę, iš čia ir pateko į P sklypo kampą archeologiniai radiniai.

2004 m. archeologinių žvalgymų Šiaulių senamiesčio teritorijoje (A 1738) metu Gaisrininkų g. 3b ir Varpo g. 25 trasose archeologiškai vertingo archeologinio sluoksnio neužfiksuota, Tilžės g. 151 trasos vietoje iškastame šurfe aptiktas XVIII a. kultūrinis sluoksnis, o Vasario 16 g. 62 priestato P kampe, 2,25 m² plote – supiltinis sluoksnis su XVII–XVIII a. keramikinių ir stiklinių indų šukėmis, koklių fragmentais, gyvulių kaulais. Iš viso 2004 m. archeologinių žvalgymų Šiauliuose metu buvo iškasti 3 šurfai, užfiksuotos 7, 32,3 ir 42 m ilgio trasos ir 84 m² ploto priestato pamatinių stulpų duobės.

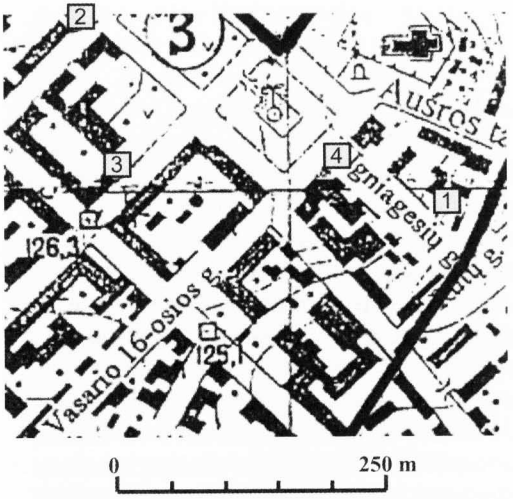

1 GAISRININKŲ G. 3b

2 VARPO G. 25

3 TILŽĖS G. 151

4 VASARIO 16 G. 62

77 pav. Žvalgytos vietos Šiaulių senamiestyje. *A. Šapaitės brėž.*

Fig. 77. Places of archaeological surveying in old town Šiauliai.

SURVEY AT THE OLD TOWN OF ŠIAULIAI

In 2004 in the old town of Šiauliai archaeological surveys were performed at the Gaisrininkų Str. 3b, Varpo Str. 25, Tilžės Str. 151 and Vasario 16-osios Str. 62. Trenches excavated at the Gaisrininkų Str. 3b and Varpo Str. 25 revealed no archaeologically valuable cultural layers. In the test pit excavated in the path of the trench at the Tilžės Str. 151 the 18th century cultural layer was discovered. At the Vasario 16-osios Str. 62 at the southern corner of the building in an area of 2.25 m² a piled-earth layer containing the 17th–18th century pottery and glass shards, fragments of stove-tiles and animal bones was found. In total during the year 2004 archaeological surveys performed in Šiauliai 3 test pits were excavated, 7 m, 32.3 m and 42 m long communications trenches were recorded and postholes of the foundation of the 84 m² building were identified.